



Personcentrerad vård – Vad är det och hur gör man?

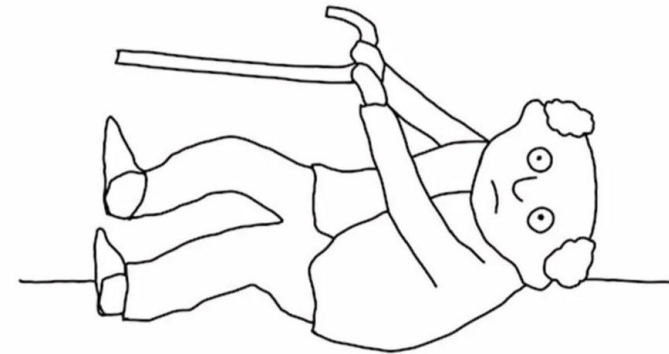
Charlotte Roos

fil dr. vårdvetenskap/avdelningschef FoU-Välfärd Region Gävleborg

Motstånd mot PCV- vad säger forskningen?

- Personcentrerad vård är detsamma som att patienten själv bestämmer allt om sin vård.
- Alla vill inte ha personcentrerad vård.
- Vi arbetar redan personcentrerat.
- Vi har vare sig tid eller resurser att arbeta personcentrerat.
- Nu får vi inte säga patient längre.
- Personcentrerad vård fungerar inte hos oss (i vår verksamhet).

DEN GUBBEN
GÅR INTE



Personcentrerad vård – vad är det?

- Värdighet
- Självbestämmande
- Delaktighet
- Individanpassade insatser
- Respektfullt bemötande
- Meningsfullhet



Värdighet - identitet



För att **främja värdighet** dvs **personens identitet** behöver hälso- och sjukvårdspersonalen:

- Främja **autonomi**
- Främja **delaktighet**
- Respektera **integritet**

Autonomi

- Att vara autonom innebär att vara **självstyrande, självständig** och **självbestämmande**.
- För att personen ska kunna utöva autonomi måste han/hon ha **kapacitet** att använda den förmågan.



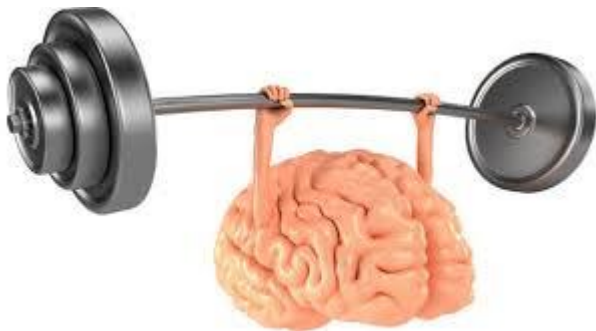
Tankens, viljans och handlingens autonomi



Begränsningar i autonomi

Inre och yttre hinder

- Personens hälsa
- Personens funktionsförmåga.
- Auktoritära och hierarkiska system – vårdkultur.



*“När jag flyttade hit fick jag **betala** med mitt självbestämmande för att få trygghet. Som den institutionsperson som jag är nu så vet jag att det finns regler som jag ska rätta mig efter. Det är personalen som bestämmer över mig nu, och jag är liksom under dom”*

Kvinna 92 år, bor på vård- och omsorgsboende



Personcentrerat och patientcentrerat – vad är skillnaden?

Person

- En människa med unika *resurser* och *erfarenheter*.



Patient

- Ett *objekt* med en sjukdom.
- *Passiv* mottagare av vård- och behandling.
- Mer fokus på *behov* än på resurser.



Hälsofrämjande arbete

Hälsofrämjande arbete

Promotion syftar till att **främja hälsa** och **stärka** eller **bibehålla** människors fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. Detta genom att **identifiera skyddsfaktorer**, **stärka tilltron till de egna resurserna och den egna förmågan** vilket ökar kontrollen över den egna hälsan.

Förebyggande arbete

Prevention syftar till att med olika insatser **undvika** att något händer som påverkar hälsan **negativt**, det vill säga kan leda till **olyckor** eller **sjukdom**. För att undvika detta krävs kunskap om hur de viktigaste **riskfaktorerna** kan **begränsas** eller **elimineras**.

Hälso- och sjukvårdslagen



Vad?

- Vården ska ges med respekt för all människors lika värde och för den enskilda människans **värdighet**.
- Hälso- och sjukvården ska arbeta för att **främja hälsa**.
- Hälsa definieras som **fysiskt, psykiskt** och **socialt välbefinnande** (helhetssyn).

Hur? Personcentrerad vård – ett förhållningssätt

- För att **främja hälsa och värdighet** behöver hälso- och sjukvårdspersonalen:
- Främja **autonomi**
- Främja **delaktighet**
- Respektera **integritet**

Vad säger forskningen om personens (vuxnas) perspektiv?

- Ökad **tilltro** till egen förmåga att hantera sjukdom (självförtroende)
- Ökad upplevelse av **hälsa**
- Förbättrad **symtomkontroll**
- Förbättrad **fysisk** förmåga
- Bättre bevarad **daglig aktivitetsnivå** (ADL)
- **Färre försämringar** för personer med kronisk hjärtsvikt och kronisk obstruktiv lungsjukdom.



Vad säger forskningen om vårdpersonalens perspektiv?

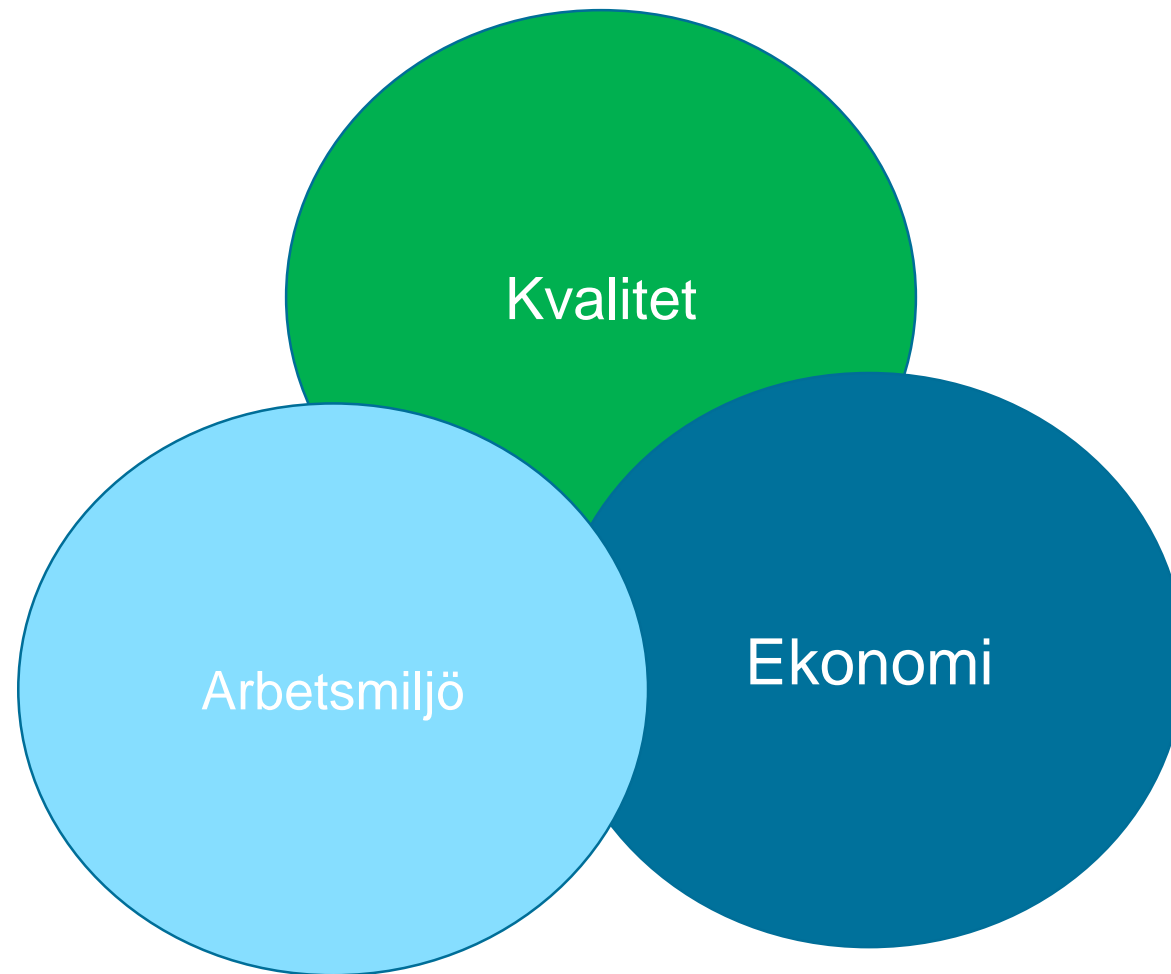
- Ökad nöjdhet med sitt arbete
- Minskad etisk stress



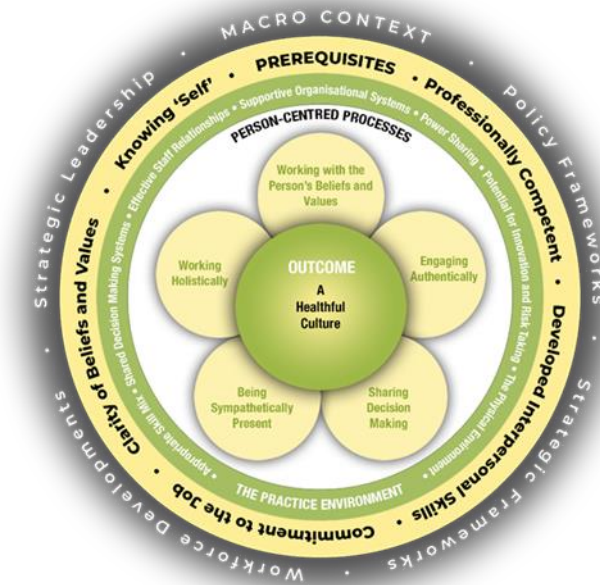
Vad säger forskningen om det ekonomiska perspektivet?

- Studier som har undersökt **vårdtid** på sjukhus kunde visa att personcentrerad vård ledde till **kortare sjukhusvistelse**.
- Den kortare vistelsen **ökade inte risken för återinläggning** och äventyrade inte patientens **hälsorelaterade livskvalitet**.





Personcentrerad vård – hur gör man i praktiken?



Centrum för personcentrerad vård - GPCC

- Berättelsen
- Partnerskap
- Dokumentation



Berättelsen – en förutsättning för personcentrerad vård

- Personens berättelse om hur han/hon känner i **relation till sin sjukdom och ohälsa.**
- Personens berättelse om hur sjukdom och ohälsa **påverkar vardagen.**
- Genom berättelsen ökar kunskapen om personens **vilja, motiv och resurser.**



Partnerskapet – två experter möts

- Partnerskap innebär att **dela information**:
 - a) personen berättar om sina erfarenheter och upplevelser av sjukdom och ohälsa
 - b) personal delar med sig av sin professionella kunskap om tillståndet.
- Båda parter förstår sjukdom och ohälsa utifrån sina respektive **tolkningar** av sjukdom och ohälsa.
- Målet är att komma fram till en **samsyn** gällande vård, behandling och rehabilitering



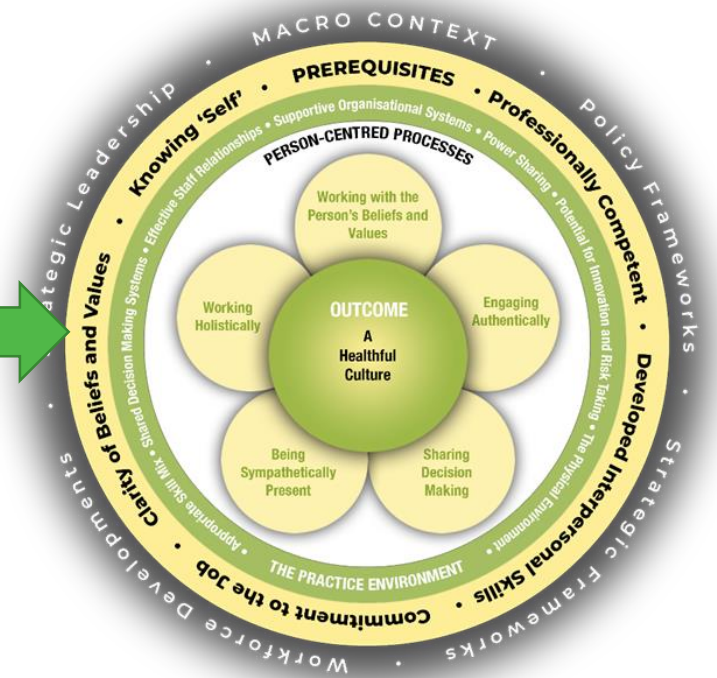
Dokumentation

- Den **överenskommelse** som gjorts i partnerskapet gällande vård, behandling och rehabilitering dokumenteras i en personlig hälsoplan.



The Person-centred practice framework

- **Vård- och omsorgspersonalens förutsättningar**
Kunskap, färdigheter och attityder.



Förutsättningar

Kunskap och färdigheter att kunna kommunicera och att hitta gemensamma lösningar

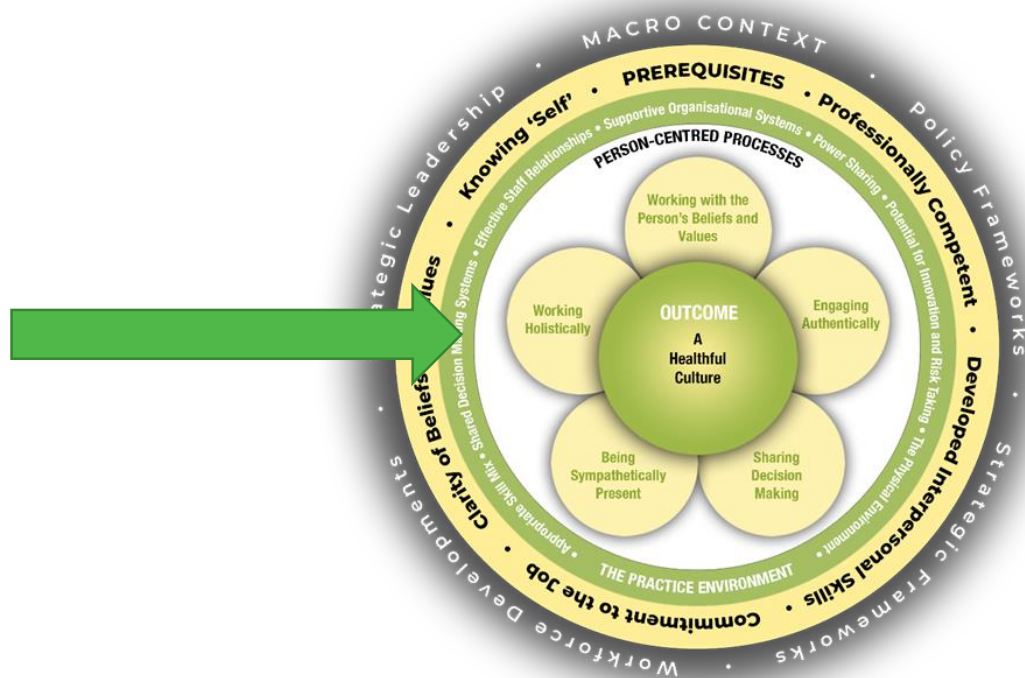
Våga fråga vad som är viktigt för personen, ställ öppna frågor, bekräfta att du hört vad personen säger, var närvarande i mötet.

Att känna sig själv och sina egna värderingar. Medvetenhet om hur egna värderingar kan påverka vården

Reflektera över dig själv och dina reaktioner och förhållningssätt

Känna engagemang i jobbet

- **Vårdmiljö**



Vårdmiljö

Fysisk vårdmiljö

Viktigt att den fysiska miljön främjar privatliv, valmöjligheter och kontroll samt trygghet

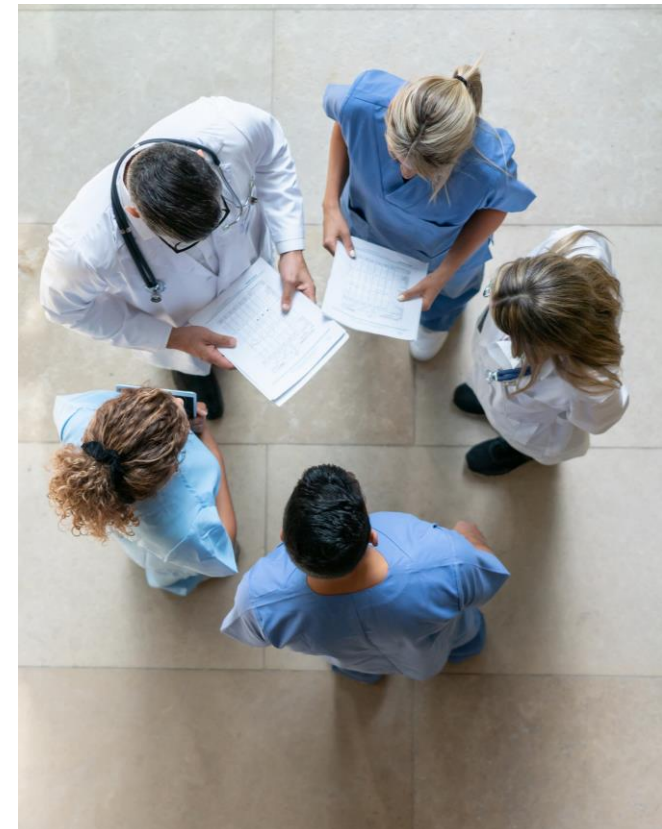
Antal personal med rätt **kompetens** (SSK, USK, Fysioterapeut, Arbetsterapeut, Läkare osv)

Goda **relationer** i arbetsgruppen

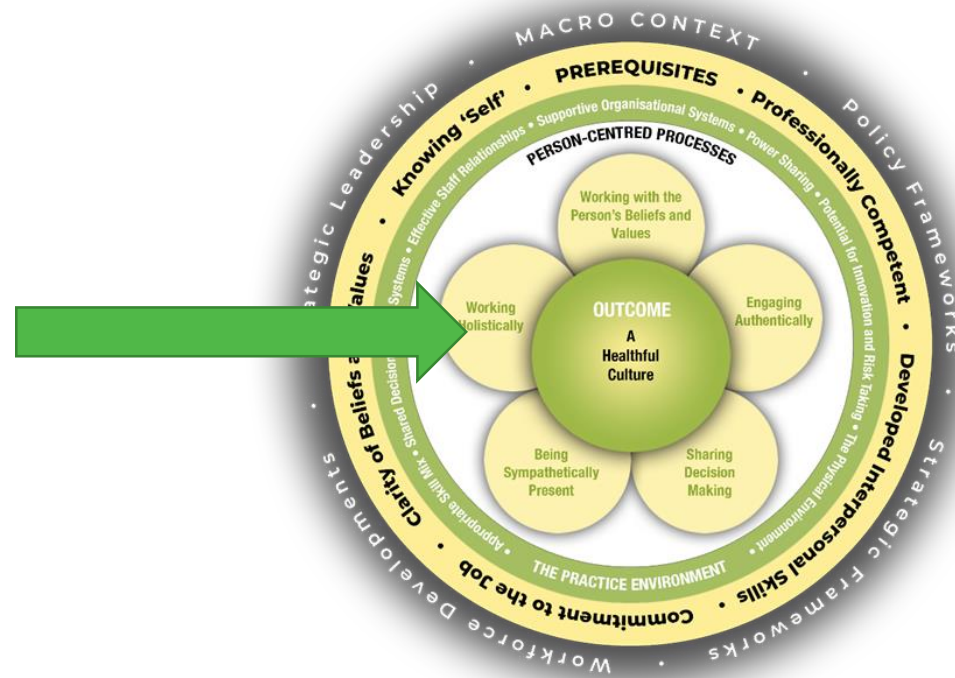
En **organisation** och ett **ledarskap** som främjar initiativ och kreativitet

Teamarbete – en av sjuksköterskans kärnkompetenser

”Ett team är en grupp som består av ett antal individer med olika kompetenser som arbetar tillsammans i syfte att nå ett visst mål”.



- Personcentrerade processer



Personcentrerade processer

Att ha en klar bild över vad personen värderar som viktigt i sitt liv

Ge vård utifrån ett helhetsperspektiv: fysiska, psykiska, sociala och existentiella delar

Delat beslutsfattande

Äldre personer som:

- upplevt **respektlöst bemötande** från vård- och omsorgspersonal hade högre odds att vara missnöjda med värdighet och välbefinnande, jämfört med äldre personer som inte upplevt respektlöst bemötande.
- inte trivdes i sin **lägenhet**, i de **gemensamma lokalerna inomhus** eller i **utomhusmiljön**, jämfört med de som trivdes, hade högre odds att vara missnöjda med värdighet och välbefinnande.
- inte upplevde att **måltiden** var en trevlig stund på dagen hade högre odds att vara missnöjda med värdighet och välbefinnande jämfört med de som upplevde att måltiden var trevlig
- skattade sin **hälsa** som låg, hade svårigheter att **förflytta** sig själva och äldre personer med **demenssjukdom** hade högre odds att vara missnöjda med värdighet och välbefinnande.

Roos, Charlotte, Alam, Moudud, Swall, Anna, Boström, Anne-Marie, Marmstål Hammar, Lena. Factors associated with perceptions of dignity and well-being among older people living in residential care facilities in Sweden. A national cross-sectional study, *Health & Social Care in the Community*, 2022, Vol. 30

Roos, Charlotte, Alam, Moudud, Swall, Anna, Boström, Anne-Marie, Marmstål Hammar, Lena. Factors associated with older persons' perceptions of dignity and well-being over a three-year period : A retrospective national study in residential care facilities, *BMC Geriatrics*, 2022, Vol. 22



” Jag vill känna att jag fortfarande betyder någonting i samhället. De här sista åren jag har kvar ska vara lite fina och snygga tycker jag.”

Kvinna 96 år, bor på vård- och omsorgsboende

